"ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ"
ΤΕΥΧΟΣ 5 ΝΟΕΜ.-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1978

Χρύσανθου Α. Χρήστου

Σχολή Καλῶν Τεχνῶν πρέπει νά ἱδρυθεῖ στή Θεσσαλονίκη

Ἡ Πολιτεία νά πειστεῖ ὅτι πάρα πολύ ἀργήσαμε νά προχωρήσουμε

Σήμερα πού ὅλο καί περισσότερο φαίνεται ὅτι πλησιάζει ἡ μέρα νά συνδεθεῖ καί ἡ χώρα μας μέ τήν Ε.Ο.Κ. εἶναι ἀσφαλῶς ἀπαραίτητο νά τονιστεῖ ἀκόμη μιά φορά ἡ ἀνάγκη τῆς προετοιμασίας καί ἀπό μιά πλευρά, πού συχνά δέν σημειώνεται. Ἀπό τήν πλευρά τῆς γενικῆς βελτίωσης μιᾶς σειρᾶς ἀπό τομεῖς, πού συνδέονται μέ τήν ἵδρυση καί μιᾶς ἄλλης, ἐκτός ἀπό αὐτή πού λειτουργεῖ στήν Ἀθήνα Σχολῆς Καλῶν καί Ἐφαρμοσμένων Τέχνῶν, ἡ ὁποία λείπει ἀπό τήν πατρίδα μας. Τομεῖς, πού ἀναφέρονται στό γενικά παιδευτικό πλαίσιο, τήν ἰδιαίτερη αἰσθητική ἀγωγή, καί περισσότερο τήν ἄνοδο τῆς προβολῆς τῶν βασικῶν προϊόντων ὅλων τῶν παραγωγικῶν περιοχῶν τῆς οἰκονομίας μας. Ὅτι φυσικά μιά Σχολή Καλῶν καί Ἐφαρμοσμένων Τεχνῶν πρέπει νά ἱδρυθεῖ στή θεσσαλονίκη εἶναι κάτι πού ἴσως δέν χρειάζεται καί νά συζητηθεῖ, ἄν θυμηθοῦμε τίς δυνατότητες, τίς προϋποθέσεις καί τούς στόχους, μιᾶς τέτοιας σχολῆς. Ἄλλωστε μιά σειρά ἀπό συζητήσεις, εἰσηγήσεις, προτάσεις καί διαβήματα πού ἔχουν γίνει τά τελευταῖα χρόνια, ἀπό τό Δῆμο Θεσσαλονίκης, τήν «Τέχνη», Μακεδονική Καλλιτεχνική Ἑταιρεία καί ἄλλους ἀνεξάρτητους φορεῖς, ἔχουν δείξει ὅτι τό κέντρο αὐτό τοῦ βορειοελλαδικοῦ χώρου, συγκεντρώνει ὅλες τίς προϋποθέσεις γιά τήν ἐπιτυχία μιᾶς Σχολῆς τῆς κατηγορίας αὐτῆς. Ἔχει τό ἀπαραίτητο βασικό προσωπικό διδασκαλίας τῶν θεωρητικῶν κυρίως μαθημάτων, ἔχει καί μετά τούς σεισμούς τά οἰκοδομήματα πού μποροῦν νά καλύψουν μιά τέτοια ἀνάγκη-καί αὐτά ἀνήκουν στό Δημόσιο καί δέν χρησιμοποιοῦνται ἀρκετά- ἔχει τήν ἐνδοχώρα πού θά δώσει τούς μαθητές καί τέλος ἔχει νά ἀντιμετωπίσει μιά σειρά ἀπό βασικές ἀνάγκες. Ἀλλά ἴσως εἶναι ἀπαραίτητο ἐδῶ νά σημειωθοῦν τά πλαίσια μιᾶς Σχολῆς Καλῶν καί Ἐφηρμοσμένων Τεχνῶν καί περισσότερο οἱ οὐσιαστικές ἀνάγκες, πού αὐτή θά καλύψει.

Ὅπως εἶναι γνωστό οἱ Σχολές Καλῶν Τεχνῶν σ' ὅλο τόν κόσμο δέν ἑτοιμάζουν καλλιτέχνες, ἀλλά τούς δίνουν μερικές ἀπό τίς βασικές τεχνικές προϋποθέσεις γιά νά προσπαθήσουν μόνοι τους νά βροῦν τό δρόμο τους. Καί ὅλοι σχεδόν οἱ μεγάλοι καλλιτέχνες τόσο στό παρελθόν ὅσο καί στό παρόν, ἔγιναν μεγάλοι στό βαθμό πού κατόρθωσαν νά ξεπεράσουν γρήγορα τά ἐξωτερικά πλαίσια τῆς μαθητείας τους καί νά ἐκφράσουν μέ προσωπικό καί ἐλεύθερο τρόπο τίς συναντήσεις τους μέ τήν ἱστορία. Μιά Σχολή ἑπομένως Καλῶν Τεχνῶν δίνει τεχνικά βασικά στοιχεῖα καί κατευθύνει τίς μορφοπλαστικές ἀναζητήσεις τῶν μαθητῶν της, ἀλλά δέν τούς κάνει ὁλοκληρωμένους καλλιτέχνες. Καί τό σημεῖο αὐτό εἶναι καθοριστικό γιά τή νέα Σχολή Καλῶν Τεχνῶν, πού θά εἶναι καί Ἐφαρμοσμένων Τεχνῶν. Θά εἶναι μιά Σχολή, πού δέν θά ἔχει σάν οὐσιαστικό στόχο της, τή δημιουργία καλλιτεχνῶν, ἀλλά ἀν-

θρώπων πού θά μποροῦν νά γίνουν καί καλλιτέχνες μέσα ἀπό τίς ἀνάγκες τίς σύγχρονης ζωῆς, τίς παιδευτικές, τίς πολιτιστικές, τίς οἰκονομικές καί τίς παραγωγικές. Θά πρόκειται δηλαδή γιά μιά Σχολή Καλῶν καί Ἐφαρμοσμένων Τεχνῶν, πού θά συνδέεται περισσότερο μέ τήν γενική αἰσθητική ἐκπαίδευση, τήν πολιτιστική ἀνάπτυξη, τή βιομηχανική καί βιοτεχνική παραγωγή, τήν οἰκονομική ζωή.

Σήμερα γίνεται πολύ σωστά ἀπό τήν Πολιτεία μιά προσπάθεια γιά τήν πολιτιστική ἀνάπτυξη καί τήν αἰσθητική ἀγωγή τῶν νέων μας. Κινδυνεύει νά ἀποτύχει γιατί δέν ἔχει τούς κατάλληλους φορεῖς γιά τήν ἐπιτυχία καί τήν οὐσιαστική ὁλοκλήρωσή της. Δέν ὑπάρχουν στά σχολεῖα μας οἱ ἄνθρωποι, πού θά δείξουν στά παιδιά μας, τί εἶναι ἕνα χρῶμα, πῶς μιλάει μιά γραμμή, τί δίνει ἕνα ἁπλό κομμάτι πηλοῦ, τί θά δοῦν σέ μιά ἔκθεση, τί θά προσέξουν σ' ἕνα μουσεῖο, τί σημασία ἔχει ἕνα ὁποιοσδήποτε ἀντικείμενο τῆς λαϊκῆς μας παράδοσης. Αὐτά ὅλα ἀναμφίβολα μποροῦν νά γίνουν – καί σ'αὐτό ἀναφέρεται ὁ παιδευτικός ρόλος αὐτῆς τῆς Σχολῆς – οἱ πτυχιοῦχοι τῆς Σχολῆς Καλῶν καί Ἐφαρμοσμένων Τεχνῶν. Γιατί οἱ ἀπόφοιτοί της, ἀκόμη καί ἄν ἔχουν τήν τόλμη τοῦ Πικασσό καί τή μορφοπλαστική του φαντασία, τήν αἴσθηση τοῦ χρώματος τοῦ Ματίς, καί τήν δυνατότητα τῶν συνδυασμῶν τοῦ Νταλί – γιά νά μείνουμε μόνο σέ σύγχρονους δημιουργούς – θά εἶναι ὑποχρεωμένοι νά ἐργαστοῦν γιά ἕνα διάστημα στά σχολεῖα, καί πρῶτα αὐτά τῶν ἐπαρχιῶν καί τῶν μικρῶν κέντρων μας. Δέν εἶναι ἴσως γνωστό, ὅτι ὄχι μόνο τά δημοτικά σχολεῖα καί τά γυμνάσια μας, ἀλλά οὔτε ὅλες οἱ Παιδαγωγικές Ἀκαδημίες ἔχουν καθηγητές τῆς ζωγραφικῆς, τῶν τεχνικῶν ὅπως τούς ἔλεγαν παλαιότερα. Γιατί οἱ ἀπόφοιτοι τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν στήν Ἀθήνα δέν καταδέχονται νά πᾶνε νά δουλέψουν στήν ἐπαρχία, σ' ἕνα σχολεῖο, ὄχι μόνο γιά νά δώσουν ἀλλά καί γιά νά πάρουν ἀπό τήν ἐπαφή τους μέ τήν ἔξω ἀπό τό κέντρο ζωή. Δέν εἶναι δύσκολο, ὅπως γίνεται μέ τούς γιατρούς καί ὅλους τούς καθηγητές καί δασκάλους νά ὑποχρεωθοῦν ἀπό τό νόμο, ὅλοι οἱ ἀπόφοιτοι τῆς Σχολῆς αὐτῆς νά ὑπηρετήσουν γιά τρία ἤ πέντε χρόνια σ' ἕνα σχολεῖο. Ἔτσι θά βοηθήσουν τά παιδιά νά πλησιάσουν τήν καλλιτεχνική δημιουργία, νά δουλέψουν μέ τόν πηλό, τό χρῶμα καί ὅλα τά ἄλλα ὑλικά, νά ἀναπτύξουν μαζί μέ τό αὐτί, τό μάτι καί τό χέρι.

Μιά ἄλλη περιοχή πού ἔχει νά προσφέρει ἡ Σχολή Καλῶν καί Ἐφαρμοσμένων Τεχνῶν εἶναι καί αὐτή τῆς βελτίωσης τῆς βιομηχανικῆς καί βιοτεχνικῆς παραγωγῆς καί ἀκόμη τῆς παρουσίασης τῶν προϊόντων μας. Δέν ἔχουμε στόν τόπο μας μιά σχολή, πού νά δίνει γραφίστες γιά τή βιομηχανία, συντηρητές μνημείων στήν ἀρχαιολογική ὑπηρεσία, σχεδιαστικές στήν ὑφαντουργία, τήν ταπητουργία καί τή μεταλλοτεχνία, εἰδικούς γιά τό μωσαϊκό, τό μπατίκ, τή φωτογραφία, τή σκηνογραφία καί ἄλλες ἀκόμη καθαρά χρηστικές κατευθύνσεις. Καί ἡ Πολιτεία ἔχει ἀφήσει ἐλεύθερη τήν περιοχή σέ ἀνεύθυνα ἰδιωτικά φροντιστήρια, ἐργαστήρια, ἰνστιτοῦτα, πού δέν δίνουν καμιά ἀπολύτως ἐγγύηση γιά τό τί προσφέρουν. Στήν καλύτερη περίπτωση, μπορεῖ νά ἔχουν ἕνα ἤ δυό ἱκανούς ἀνθρώπους ἀλλά ὅπως εἶναι φυσικό, ὁ βασικός στόχος τους εἶναι ὁ γρήγορος πλουτισμός καί ὄχι ἡ οὐσιαστική καί ὑπεύθυνη ἐργασία γιά τό καλό τοῦ συνόλου. Σέ μιά δημόσια Ἀνώτατη Σχολή Καλῶν καί Ἐφαρμοσμένων Τεχνῶν, μέ εἰδικό προσωπικό, συγκεκριμένους καί σαφεῖς στόχους καί χωρίς κερδοσκοπικό χαρακτήρα, ὅλα θά μποροῦν νά ἀποκτήσουν τό πραγματικό τους περιεχόμενο.

Ἀκόμη καί στόν καθαρά καλλιτεχνικό τομέα ἡ νέα Σχολή θά μποροῦσε νά ἀκολουθήσει ἕνα νέο δρόμο. Δέν ἦταν σκόπιμο νά μείνει σέ τέτοιο βαθμό δεμένη μέ τούς παραδοσιακούς τύπους, στή διδασκαλία, τήν ἔρευνα καί τήν ἀναζήτηση. Θά μποροῦσε νά γίνει περισσότερο πειραματική, τολμηρή, ἐπιθετική, ἀνοιχτή σ' ὅλες τίς σύγχρονες ἀναζητήσεις, προσανατολισμένη στήν χρησιμοποίηση ὅλων τῶν νέων ὑλικῶν, προετοιμασμένη νά δεχτεῖ ὅσο εἶναι δυνατό νέες κατευθύνσεις. Μέ ἕνα προσωπικό νέο καί περισσότερο μέ δυνατότητα μετακλήσεων τολμηρῶν δημιουργῶν καί σημαντικῶν δασκάλων τῶν νέων μορφοπλαστικῶν τάσεων, ἀπό ὅλα τά μεγάλα καλλιτεχνικά κέντρα, θά μποροῦσε νά γίνει ἕνα πραγματικό φυτώριο, σημαντικῶν καλλιτεχνικῶν προσπαθειῶν. Μέ τόν τρόπο αὐτό θά ἦταν δυνατή μιά μεγαλύτερη ἔνταξη τῆς ἱστορικῆς ζωῆς στήν καλλιτεχνική δημιουργία καί ταυτόχρονα μιά ἀφετηρία γιά νέες λύσεις σέ ὅλες τίς κατευθύνσεις τῆς σύγχρονης καί ἐξαιρετικά πολύπλοκης πραγματικότητας.

Πρίν δυό περίπου χρόνια στίς προτάσεις καί τίς εἰσηγήσεις πού ἔγιναν ἀπό τή Θεσσαλονίκη τό Ὑπουργεῖο Παιδείας ἀπάντηση στό θέμα τῆς ἵδρυσης τῆς Σχολῆς Καλῶν καί Ἐφηρμοσμένων Τεχνῶν ἦταν τά λόγια, «μελετᾶται ἀπό τό Ὑπουργεῖο μας μέ τήν ἀπαιτούμενη προσοχή καί ἀντικειμενικότητα». Ἀλλά ἴσως δέν σημειώνεται ὅτι εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό μιά οὐσιαστική ἀνάγκη ἡ ἵδρυση τῆς Σχολῆς αὐτῆς. Ἀνάγκη γιά τήν ἐκπαίδευση, τήν πολιτιστική ἄνοδο, τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη, τήν παραγωγική διαδικασία. Ὅτι ἔχουμε ἀνάγκη γιά καθηγητές ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς, χαρακτικῆς στά σχολεῖα μας, γραφίστες στή βιομηχανία, συντηρητές γιά τά μνημεία καί τά ἄλλα ἔργα τῆς παράδοσης, σχεδιαστές γιά μιά σειρά ἀπό βιομηχανικούς καί βιοτεχνικούς κλάδους, εἰδικούς σέ μιά σειρά ἀπό χρηστικές διαδικασίες. Ὅτι εἶναι ὑποχρέωσή μας ἡ σχολή αὐτή γιά νά βοηθήσουμε τήν αἰσθητική καλλιέργεια καί τήν πολιτιστική γενικά ἐξύψωση τοῦ τόπου.

Παρά τό πλούσιο καί γόνιμο παρελθόν της ἡ Σχολή Καλῶν Τεχνῶν τῆς Ἀθήνας περιορίζεται στήν κάλυψη τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἀθήνας, ἐνῶ εἶναι καί στενά δεμένη μέ τούς τύπους τοῦ δέκατου ἕνατου αἰώνα, τοῦ αἰώνα τῆς ἵδρυσης της. Ἀλλά ἡ ζωή δέν περιορίζεται μόνο στήν πρωτεύουσα καί κάποτε πρέπει νά ἀρχίσει οὐσιαστικά ἡ ἀποκέντρωση καί στήν κατεύθυνση. Ἔτσι ἡ Ἀνώτατη Σχολή Καλῶν καί Ἐφαρμοσμένων Τεχνῶν, πού πρέπει νά γίνει στή Θεσσαλονίκη ἐπειδή ἐκεῖ ἔχουμε τίς ἀντικειμενικές προϋποθέσεις, μέ τήν ἰδιαίτερη ἔμφαση στήν παιδευτική καί πολιτιστική ἀνάπτυξη, τή στενώτερη σύνδεσή μας μέ τήν παραγωγική διαδικασία καί τίς οἰκονομικές ἀνάγκες, μπορεῖ νά καλύψει βασικές ἀνάγκες ὄχι μόνο τοῦ βορειοελλαδικοῦ ἀλλά ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου.

Γι' αὐτή πρέπει στό βαθμό πού μποροῦμε νά ἐργαστοῦμε ὅλοι, τόσο αὐτοί πού ἔχουν νά δώσουν κάτι γιά τήν ὁλοκλήρωση τῶν σκοπῶν της, ὅσο καί αὐτοί πού θέλουν νά πάρουν ἀπ' αὐτή. Πρέπει νά πεισθεῖ ἡ Πολιτεία ὅτι πολύ ἀργήσαμε νά προχωρήσουμε στήν ἵδρυση αὐτή καί εἴμαστε ὅλοι ὑπεύθυνοι καί θά λογοδοτήσουμε στό μέλλον.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ Α. ΧΡΗΣΤΟΥ
καθηγητής τῆς ἱστορίας τῆς νεώτερης τέχνης
στό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
(καί πρόεδρος τῆς Τέχνης)